

สารพันเรื่องยา

โดย : กลุ่มงานเภสัชกรรม โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์

เรื่อง : ภญ.พวงเพ็ญ ฤทธิวีรกุล

ด้วยอายุที่มากขึ้น เป็นเหตุให้ร่างกายเกิดความเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งก่อให้เกิดความเสี่ยงของอวัยวะและระบบต่างๆ การเปลี่ยนแปลงทางสรีรวิทยาของผู้สูงอายุจึงอาจนำไปสู่การเกิดโรคและความเจ็บป่วยหลายด้านตามมา ผู้สูงอายุหลายรายจึงจำเป็นต้องรับประทานยาหรือใช้ยาหลายๆ ชนิด โดยยาบางชนิดนั้นอาจส่งผลให้เกิดเหตุการณ์อันไม่พึงประสงค์และเกิดผลเสียร้ายแรงต่อสุขภาพ รวมถึงเสียค่าใช้จ่ายจำนวนมากในการแก้ไขปัญหา

โดยทั่วไปแล้ว ผู้สูงอายุมีความเสี่ยงที่จะเกิดอันตรายจากการ “หกล้ม” ได้มากกว่าประชากรวัยอื่นๆ เนื่องจากความเสี่ยงของร่างกาย อาทิ กระดูก กล้ามเนื้อต่างๆ ที่ทำให้สูญเสียการทรงตัวได้ง่าย เมื่อผู้สูงอายุหกล้มแล้ว กระดูกที่เปราะหรือพรุนอยู่เดิมแล้วอาจจะหักและคืนสภาพเดิมได้ยาก หรือไม่ไ้เลย ทำให้ผู้สูงอายุสูญเสียการเคลื่อนไหว ส่งผลต่อความสามารถในการทำกิจกรรมประจำวันต่างๆ และมีคุณภาพชีวิตที่แย่งลง ดังนั้นการหกล้มในผู้สูงอายุจึงถือเป็นเรื่องที่ต้องพึงระวังอย่างยิ่ง สาเหตุของการหกล้มในผู้สูงอายุ นอกจากปัจจัยภายในตัวผู้สูงอายุเอง เช่น กล้ามเนื้อลำตัวและขาอ่อนแรง ทำเดินและการทรงตัวที่ผิดปกติ ความบกพร่องในการรับรู้ความรู้สึก ปัญหาด้านการมองเห็น และโรคประจำตัวต่างๆ เป็นต้น ปัจจัยภายนอกสำคัญที่พบได้บ่อยคือ ผลข้างเคียงจากการใช้ยา นั้นเอง

12 ผลข้างเคียงจากการใช้ยาที่ทำให้ผู้สูงอายุเสี่ยง “หกล้ม”

1. ยาที่มีฤทธิ์กดระบบประสาท ทำให้เกิดอาการอ่อนเพลีย เมื่อยาล้า (Sedation / Fatigue / Lethargy)
2. ยาที่มีฤทธิ์ลดการรับรู้ความรู้สึก (Decreased alertness)
3. ยาที่ทำให้ความดันโลหิตต่ำตอนเปลี่ยนท่าทางจากท่านอนเป็นท่านั่ง หรือจากท่านั่งเป็นท่านยืน (Postural / Orthostatic hypotension)
4. ยาที่มีฤทธิ์ทำให้ง่วงซึม มึนงง (Dizziness)
5. ยาที่มีผลลดการทำงานของระบบประสาทและกล้ามเนื้อ ทำให้เดินเซ (Decreased neuromuscular function / Ataxia)
6. ยาที่ทำให้เกิดความบกพร่องของการรับรู้ ความคิด ความทรงจำ (Decreased memory / Cognitive impairment)
7. ยาที่มีผลต่อการมองเห็น ทำให้มองเห็นไม่ชัด สายตาพร่ามัว (Blurred vision)
8. ยาที่ทำให้เกิดอาการสับสน (Confusion)
9. ยาที่มีฤทธิ์ทำให้หัวใจเต้นผิดปกติ (Arrhythmias)
10. ยาที่ทำให้เสี่ยงต่อภาวะหน้ามืด วูบ (Syncope)
11. ยาที่มีผลทำให้เลือดจาง (Anemia)
12. ยาที่มีผลทำให้กระเพาะปัสสาวะทำงานผิดปกติ ปัสสาวะบ่อย ปัสสาวะเล็ดราด

10 กลุ่มยาที่ผู้สูงอายุควรระมัดระวังการใช้เป็นพิเศษ

1. ยาลดความดันโลหิตสูง โดยเฉพาะยาที่มีฤทธิ์ขยายหลอดเลือด เช่น อะทีโนลอล (Atenolol) คาร์วีโดลอล (Carvedilol) พร่าโซซิน (Prazosin) เป็นต้น
2. ยาขับปัสสาวะ เช่น ฟุโรซีไมด์ (Furosemide) ไฮโดรคลอโรไทอะไซด์ (Hydrochlorothiazide) สไปโรโนแลคโตน (Spironolactone) เป็นต้น
3. ยาแก้แพ้ แก้วหวัดรุนแรงๆ เช่น คลอเฟนิรามีน (Chlorpheniramine) บรอมเฟนิรามีน (Brompheniramine) ไทรโพลิดีน (Triprolidine) เป็นต้น
4. ยาคลายกล้ามเนื้อ เช่น ออร์เฟนาดรีน (Orphenadrine) โทลเพอริโซน (Tolperisone) เป็นต้น
5. ยาแก้ปวดลดอาการอักเสบ เช่น ไอบูโพรเฟน (Ibuprofen) นาโปรเซน (Naproxen) ไพร์อกซิแคม (Piroxicam) และยาแก้ปวดที่มีฤทธิ์เสพติด โคเดอีน (Codeine) ทรามาดอล (Tramadol) เป็นต้น
6. ยารักษาอาการชักและอาการปวดเส้นประสาท เช่น เฟนิโทอิน (Phenytoin) วาลโพรเอท (Valproate) เลวีโทรราซีแตม (Levetiracetam) คาร์บามาเซพีน (Carbamazepine) กาบาเพนติน (Gabapentin) พรีกาบาลิน (Pregabalin) เป็นต้น
7. ยาคลายวิตกกังวล ยานอนหลับ เช่น ไดอะซีแพม (Diazepam) ลอราซีแพม (Lorazepam) คลอราซีเพต (Clorazepate) คลอไดอะซีพอกไซด์ (Chlordiazepoxide) อะมิทริปไทลีน (Amitriptyline) เป็นต้น
8. ยาบรรเทาอาการเวียนหัวบ้านหมุน ได้แก่ ฟลูนาริซีน (Flunarizine) ซินนาริซีน (Cinnarizine) เป็นต้น
9. ยารักษาอาการปัสสาวะขัด เช่น ทามซูลอสิน (Tamsulosin) เทอราโซซิน (Terazosin) เป็นต้น
10. ยารักษาอาการทางจิต เช่น ฮาโลเพอริดอล (Haloperidol) โอลานซาพีน (Olanzapine) เป็นต้น

เนื่องจากผู้สูงอายุมักได้รับยาหลายชนิดพร้อมๆ กัน (Polypharmacy) อีกทั้งยังมีความไวต่ออาการข้างเคียงมากกว่าวัยอื่นๆ ผู้ดูแลและสมาชิกในครอบครัวของผู้สูงอายุจึงต้องระมัดระวัง ให้ความสำคัญและความสนใจ รวมถึงเฝ้าระวังการใช้ยาดังกล่าวในผู้สูงอายุเป็นพิเศษ เพื่อความปลอดภัยและป้องกันมิให้ผู้สูงอายุหกล้มได้

“Free Fall or Fall Free”

แหล่งอ้างอิง : 1. “American Geriatrics Society Updated Beers Criteria for Potentially Inappropriate Medication Use in Older Adults”. Journal of the American Geriatrics Society. (2012). 60(4): p.616-31.

2. Missouri Pharmacy Association. “High-Risk Medications Attributed to Falls in Older Adults.” (2020) [Online]. Available: <https://www.morx.com/assets/docs/FallsAwareness/high%20risk%20med%20list.pdf> Retrieved June 30, 2020.

3. Darowski, Adam; Dwight, Jeremy; and Reynolds, John. “Medicines and Falls in Hospital.” (2011). [Online]. Available: https://www.bgs.org.uk/sites/default/files/content/attachment/2018-05-22/Falls_drug_guide.pdf Retrieved June 30, 2020.

4. Beverly Hospital. “Drugs Associated with Increased Fall Risk.” [n.d.]. [Online]. Available: https://shriver.umassmed.edu/sites/shriver.umassmed.edu/files/documents/CDDER_Falls_Drugs_web.pdf Retrieved June 30, 2020.